

Offentlig upphandling i informationssamhället, m.m. (prop.1999/2000:128)

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens förslag i proposition 1999/2000:128 till ändringar i lagen (1992:1528) om offentlig upphandling.

Regeringen föreslår att upphandlande enheter skall få möjlighet att tillåta att anbud och anbudsansökningar lämnas genom elektronisk överföring eller på annat sätt. Regeringen föreslår också att telefonitjänster, oavsett värde, skall omfattas av upphandlingsreglerna. Vidare föreslås en ny upphandlingsform för upphandlingar under tröskelvärdena, urvalsupphandling. Slutligen föreslås att en enhet som använder förenklad upphandling – med några begränsade undantag – alltid skall annonsera upphandlingen i en elektronisk databas som är allmänt tillgänglig eller annonsera på annat sätt som leder till effektiv konkurrens. Vid urvalsupphandling skall enheten alltid annonsera ansökningsinbjudan i en elektronisk databas som är allmänt tillgänglig.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2001.

I betänkandet behandlar utskottet också fem motioner som väckts med anledning av propositionen och 29 motionsyrkanden som väckts under den allmänna motionstiden år 2000.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag. Utskottet föreslår också att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet framfört om omfattningen av regelverket för upphandling under tröskelvärdena. Därmed tillstyrker utskottet delvis bifall till en motion. Övriga motionsyrkanden avstyrks.

I betänkandet finns 11 reservationer.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	5
Utskottets överväganden	6
Allmänt om propositionen m.m.....	6
De framtida tillsynsuppgifterna	7
Upphandling under tröskelvärdena.....	9
Elektronisk upphandling över och under tröskelvärdena.....	11
Urvalsupphandling	13
Annonsering i elektronisk databas.....	14
Förenklad upphandling med anbudsinfordran från endast en leverantör.....	16
Propositionens förslag i övrigt.....	17
Motionsförslag till ändringar i LOU.....	18
Verksamhet i offentlig egenregi och obligatorisk upphandling.....	22
Reservationer.....	24
1. Allmänt om propositionen m.m. (punkt 1) (c).....	24
2. De framtida tillsynsuppgifterna (punkt 2) (m, kd, c).....	24
3. Upphandling under tröskelvärdena (punkt 3) (m, kd, fp).....	25
4. Upphandling under tröskelvärdena (punkt 3) (c).....	26
5. Elektronisk upphandling över och under tröskelvärdena (punkt 4) (c).....	26
6. Urvalsupphandling (punkt 5) (m, kd).....	27
7. Annonsering i elektronisk databas (punkt 6) (c).....	27
8. Förenklad upphandling med anbudsinfordran från endast en leverantör (punkt 7) (m, kd).....	28
9. Motionsförslag till ändringar i LOU (punkt 10) (m, kd, c, fp).....	28
10. Verksamhet i offentlig egenregi och obligatorisk upphandling (punkt 11) (m).....	30
11. Verksamhet i offentlig egenregi och obligatorisk upphandling (punkt 11) (kd, fp).....	31
Bilaga 1	
Förteckning över behandlade förslag.....	33
Propositionen.....	33
Följdmotioner.....	33
Motioner från allmänna motionstiden år 2000.....	34
Bilaga 2	
Regeringens lagförslag	37
2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1528) om offentlig upphandling	37

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Med hänvisning till de motiveringar som framförs under Utskottets överväganden föreslår utskottet att riksdagen fattar följande beslut:

1. Allmänt om propositionen m.m.

Riksdagen avslår motion 1999/2000:Fi62 yrkande 1.

Reservation 1 (c)

2. De framtida tillsynsuppgifterna

Riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Fi58, 1999/2000:Fi59 yrkande 1, 1999/2000:Fi60, 1999/2000:Fi61 yrkande 1, 2000/01:Fi802 yrkandena 6, 7 och 8 samt 2000/01:Fi804.

Reservation 2 (m, kd, c)

3. Upphandling under tröskelvärdena

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet framfört om omfattningen av regelverket för upphandling under tröskelvärdena. Därmed bifaller riksdagen delvis motion 1999/2000:Fi61 yrkande 2 och avslår motionerna 1999/2000:Fi62 yrkande 2 och 2000/01:Fi802 yrkande 3.

Reservation 3 (m, kd, fp)

Reservation 4 (c)

4. Elektronisk upphandling över och under tröskelvärdena

Riksdagen godkänner vad utskottet anført. Därmed bifaller riksdagen regeringens förslag i denna del och avslår motion 1999/2000:Fi62 yrkande 3.

Reservation 5 (c)

5. Urvalsupphandling

Riksdagen godkänner vad utskottet anført. Därmed bifaller riksdagen regeringens förslag i denna del och avslår motion 1999/2000:Fi59 yrkande 2.

Reservation 6 (m, kd)

6. Annonsering i elektronisk databas

Riksdagen godkänner vad utskottet anført. Därmed bifaller riksdagen regeringens förslag i denna del och avslår motion 1999/2000:Fi62 yrkande 4.

Reservation 7 (c)

7. Förenklad upphandling med anbudsinfordran från endast en leverantör

Riksdagen godkänner vad utskottet anfört. Därmed bifaller riksdagen regeringens förslag i denna del och avslår motion 1999/2000:Fi59 yrkande 3.

Reservation 8 (m, kd)

8. Propositionens förslag i övrigt

Riksdagen godkänner vad utskottet anfört och bifaller därmed regeringens förslag i denna del.

9. Lagförslaget

I enlighet med ovan redovisade ställningstaganden (punkterna 1–8) antar riksdagen regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1992:1528) om offentlig upphandling.

10. Motionsförslag till ändringar i LOU

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Fi801, 2000/01:Fi802 yrkandena 9 och 10, 2000/01:Fi803, 2000/01:Fi805, 2000/01:Fi806, 2000/01:Fi807, 2000/01:Fi808, 2000/01:Fi809, 2000/01:Fi810, 2000/01:K399 yrkande 3, 2000/01:U511 yrkande 16, 2000/01:MJ234 yrkande 5, 2000/01:MJ711 yrkande 40 och 2000/01:N324 yrkande 12.

Reservation 9 (m, kd, c, fp)

11. Verksamhet i offentlig egenregi och obligatorisk upphandling

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Fi802 yrkandena 1, 2, 4 och 5, 2000/01:K344 yrkandena 4, 7 och 8 samt 2000/01:N381 yrkande 12.

Reservation 10 (m)

Reservation 11 (kd, fp)

Stockholm den 26 oktober 2000

På finansutskottets vägnar

Jan Bergqvist

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Jan Bergqvist (s), Mats Odell (kd), Gunnar Hökmark (m), Bengt Silfverstrand (s), Lisbet Calner (s), Johan Lönnroth (v), Lennart Hedquist (m), Sonia Karlsson (s), Carin Lundberg (s), Kjell Nordström (s), Siv Holma (v), Per Landgren (kd), Anna Åkerhielm (m), Yvonne Ruwaida (mp), Lena Ek (c), Karin Pilsäter (fp) och Gunnar Axén (m).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I proposition 1999/2000:128 Offentlig upphandling i informationssamhället föreslår regeringen att riksdagen antar det förslag till ändringar i lagen (1992:1528) om offentlig upphandling som lagts fram i propositionen. Regeringens förslag återges i *bilaga 1* och lagförslaget i *bilaga 2*.

Med anledning av propositionen har fem motioner väckts. I detta sammanhang behandlar utskottet även 29 motionsyrkanden som väckts under den allmänna motionstiden år 2000. Förslagen i motionerna återges i *bilaga 1*.

Under behandlingen av propositionen har utskottet mottagit skrivelser i ärendet.

Utskottets överväganden

Allmänt om propositionen m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motion 1999/2000:Fi62 (c) yrkande 1 om avslag på propositionen. Jämför reservation 1 (c).

Propositionen

Genom beslut den 25 juli 1998 (dir. 1998:58) tillkallade regeringen en särskild utredare för att utreda organisationen av Nämnden för offentlig upphandling (NOU) m.m. Den 12 maj 1999 beslutade regeringen – efter ett tillkännagivande från riksdagen – att ge utredningen en parlamentarisk sammansättning, tilläggsdirektiv (dir. 1999:34) och förlängd utredningstid t.o.m. december år 2000. Enligt tilläggsdirektiven skall kommittén lämna ett delbetänkande omfattande det uppdrag som kommittén fått genom direktiv 1998:58. Utredningen, som antagit namnet Upphandlingskommittén, överlämnade i december 1999 delbetänkandet (SOU 1999:139) Effektivare offentlig upphandling – För fortsatt välfärd, trygghet och tillväxt. Betänkandet har remissbehandlats.

Regeringen beslöt den 17 juni 1999 att ge Statskontoret i uppdrag att se över möjligheterna till elektronisk upphandling under de s.k. tröskelvärdena, dvs. i enlighet med de bestämmelser som finns i 6 kap. lagen (1992:1528) om offentlig upphandling (LOU). Uppdraget redovisades i november 1999 i Statskontorets rapport (1999:39) Elektronisk upphandling under tröskelvärdena. Rapporten har remissbehandlats.

Inom Finansdepartementet har det utretts om det är möjligt att införa elektronisk upphandling även för upphandlingar över tröskelvärdena. Förslaget har presenterats i promemorian Elektronisk upphandling över och under tröskelvärdena. Promemorian har remissbehandlats.

I den aktuella propositionen tar regeringen upp vissa av Upphandlingskommitténs förslag samt Statskontorets och departementets förslag om elektronisk upphandling. Upphandlingskommittén arbetar vidare och skall senast i december 2000 avlämna sitt slutbetänkande.

Motionen

I motion 1999/2000:Fi62 av Rolf Kenneryd m.fl. (c) yrkande 1 anför motionärerna att de anser att samtliga ändringar av LOU bör behandlas i ett sammanhang. Enligt motionärerna bör regeringen avvakta Upphandlingskommitténs slutbetänkande innan en proposition lämnas till riksdagen. Motionärerna anser att riksdagen bör avslå den aktuella propositionen och ge regeringen i

uppdrag att återkomma med ett helhetsförslag där Upphandlingskommitténs slutbetänkande har beaktats.

Utskottets ställningstagande

Upphandlingskommittén har i sitt delbetänkande som överlämnades till regeringen i december 1999 föreslagit ett antal förändringar i LOU. Med anledning därav föreslår regeringen ett antal enkla och praktiska förändringar av LOU. Enligt utskottets mening är det värdefullt att regeringen har lagt fram dessa förslag till förbättringar av LOU som kan träda i kraft redan den 1 januari 2001.

Med det anförda avstyrker utskottet motion 1999/2000:Fi62 (c) yrkande 1.

De framtida tillsynsuppgifterna

Utskottets förslag i korthet

I motionerna föreslås omedelbara förändringar av en framtida tillsynsmyndighets organisation och befogenheter. Med hänvisning till att dessa frågor är föremål för beredning inom Regeringskansliet avstyrker utskottet motionerna. Utskottet föreslår alltså att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Fi58 (m), 1999/2000:Fi59 (kd) yrkande 1, 1999/2000:Fi60 (fp), 1999/2000:Fi61 (mp) yrkande 1, 2000/01:Fi802 (m) yrkandena 6, 7 och 8 samt 2000/01:Fi804 (m, kd, c, fp). Jämför reservation 2 (m, kd, c).

Propositionen

Nämnden för offentlig upphandling, som har cirka tio anställda, utövar tillsynen över LOU. I Sverige finns cirka 10 000 upphandlande enheter, och dessa gör varje år omkring 200 000 förenklade upphandlingar enligt bestämmelserna i 6 kap. och omkring 3 500 direktivstyrda upphandlingar. Till detta kommer en avsevärd mängd direktupphandlingar. Det sammanlagda värdet av upphandlingar enligt 6 kap. är högre än värdet av de direktivstyrda upphandlingarna.

Regeringen anser att det av flera skäl är angeläget att bestämmelserna om offentlig upphandling följs. Med hänsyn till den offentliga upphandlingens omfattning och möjligheterna till effektiviseringar betonade regeringen i direktiven till Upphandlingskommittén vikten av att det finns en ändamålsenlig tillsynsfunktion på upphandlingsområdet. Hur denna bör vara organiserad och huruvida den eller andra organisationer bör ha rätt att väcka talan var några av frågorna som kommittén skulle överväga.

Upphandlingskommittén har föreslagit att tillsynsmyndigheten ges talerätt i länsrätt och att en länsrätt skall kunna meddela förbud vid vite eller, vid allvarliga överträdelser, kunna utdöma en s.k. marknadsskadeavgift. Tillsynsmyndigheten föreslås vidare få talerätt inom ramen för nuvarande s.k. över-

prövningsmål. Talerätten föreslås även omfatta berörd leverantör eller en sammanslutning av leverantörer. Kommittén föreslår i organisationsfrågan att en ny myndighet, benämnd Konkurrens- och upphandlingsverket, ledd av en styrelse eller ett insynsråd, bildas genom en sammanslagning av nuvarande Konkurrensverket och Nämnden för offentlig upphandling. Kommittén anser att ytterligare resurser behövs för tillsynen.

Regeringen delar kommitténs bedömning att det är viktigt att tillsynen över den offentliga upphandlingen är effektiv och ger upphandlande enheter och anbudsgivare vägledning om hur lagen skall tillämpas. I propositionen konstaterar regeringen att de förslag som kommittén lämnat i denna del fått ett positivt gensvar samtidigt som de aktualiserar vissa frågor om den närmare utformningen av en stärkt tillsyn. Det gäller såväl regelverket som organisationen. Regeringen anser dock att dessa frågor behöver beredas ytterligare. Regeringen avser att så snart som möjligt återkomma till dessa frågor.

Motionerna

I *motionerna 1999/2000:Fi58* av Gunnar Hökmark m.fl. (m), *1999/2000:Fi60* av Karin Pilsäter m.fl. (fp), *1999/2000:Fi61* av Matz Hammarström (mp) yrkande 1, *2000/01:Fi802* av Gunnar Hökmark m.fl. (m) yrkande 6 och *2000/01:Fi804* av Inga Berggren m.fl. (m, kd, c, fp) anför motionärerna att de anser att tillsynsmyndigheten måste ges bättre förutsättningar att klara sin uppgift. Enligt motionärerna bör tillsynsmyndigheten ges bättre sanktionsmöjligheter och en ny organisation. Nämnden för offentlig upphandling (NOU) bör slås samman med Konkurrensverket till ett Konkurrens- och upphandlingsverk. Motionärerna i Fi802 (m) yrkandena 7 och 8 samt Fi804 (m, kd, c, fp) instämmer i Upphandlingskommitténs förslag om att Konkurrens- och upphandlingsverket skall få möjlighet att föra talan om s.k. marknadsskadeavgift vid länsrätt och att branschorganisationer skall få talerätt i upphandlingsmål.

I *motion 1999/2000:Fi59* av Per Landgren m.fl. (kd) yrkande 1 anføres att NOU snarast i samband med en resursförstärkning bör förändras till en s.k. enrådighetsmyndighet alternativt samordnas med Konkurrensverket. Oavsett vilken lösning som väljs anser motionärerna att det skall bildas ett insynsråd där de olika parternas organisationer kan diskutera principiella och långsiktiga frågor för tillsynsmyndighetens verksamhet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att det är viktigt att tillsynen över den offentliga upphandlingen är effektiv och ger upphandlande enheter och anbudsgivare vägledning om hur lagen skall tillämpas. I propositionen anføres att Upphandlingskommitténs förslag aktualiserar vissa frågor om den närmare utformningen av en stärkt tillsyn vad gäller såväl regelverket som organisationen. Regeringen gör bedömningen att dessa frågor behöver övervägas ytterligare. Inom Regeringskansliet pågår för närvarande ett arbete med att närmare analysera vilka befo-

genheter en framtida tillsynsmyndighet skall ha och hur tillsynsmyndigheten bör vara organiserad.

Inom Regeringskansliet pågår således ett omfattande arbete med att analysera en framtida tillsynsmyndighets befogenheter och organisation. Utskottet anser inte att detta arbete bör föregripas. Utskottet avstyrker därför motionerna 1999/2000:Fi58 (m), 1999/2000:Fi59 (kd) yrkande 1, 1999/2000:Fi60 (fp), 1999/2000:Fi61 (mp) yrkande 1, 2000/01:Fi802 (m) yrkandena 6, 7 och 8 samt 2000/01:Fi804 (m, kd, c, fp).

Upphandling under tröskelvärdena

Utskottets förslag i korthet

I en motion motsätter sig motionären regeringens bedömning att regler för upphandlingar under tröskelvärdena bör finnas i huvudsak i samma omfattning som i dag. Med hänvisning till Upphandlingskommitténs arbete anser inte utskottet att det finns någon anledning att nu göra någon bedömning av vilken omfattning reglerna för upphandlingar under tröskelvärdena bör ha. Utskottet föreslår därför att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anfört om omfattningen av regelverket för upphandling under tröskelvärdena. Därmed bifaller riksdagen delvis motion 1999/2000:Fi61 (mp) yrkande 2 och avslår motionerna 1999/2000:Fi62 (c) yrkande 2 och 2000/01:Fi802 (m) yrkande 3. Jämför reservationerna 3 (m, kd, fp) och 4 (c).

Propositionen

Genom LOU genomförs EG:s regler om den offentliga upphandlingen inom den inre marknaden. I 1 kap. LOU finns gemensamma regler och definitioner som i princip gäller för såväl de direktivstyrda upphandlingarna över tröskelvärdena enligt 2–5 kap. som de icke-direktivstyrda upphandlingarna under tröskelvärdena enligt 6 kap. Bestämmelserna i 6 kap. omfattar alla slags upphandlingar under tröskelvärdena – varor, byggentreprenader, försörjningssektorer (vatten-, energi-, transport- och telekommunikationssektorerna) och s.k. A-tjänster (konsulttjänster, datatjänster, arkitekttjänster m.m.). Vidare omfattar 6 kap. upphandling av s.k. B-tjänster oavsett värde. Med B-tjänster avses t.ex. tjänster inom kultur-, fritids- och idrottsverksamhet samt utbildnings-, social-, hälso- och sjukvårdstjänster. Slutligen skall upphandlingar som omfattas av sekretess eller andra särskilda begränsningar med hänsyn till rikets säkerhet och försvarsupphandlingar göras i enlighet med 6 kap. oavsett värde.

Upphandlingen enligt 6 kap. är sammantaget mer omfattande än den upphandling som sker enligt de direktivstyrda reglerna. Som framgått ovan görs det cirka 200 000 förenklade upphandlingar årligen enligt bestämmelserna i 6 kap. Härutöver tillkommer ett stort antal direktupphandlingar. Antalet upphandlingar som görs enligt de direktivstyrda reglerna är avsevärt lägre, när-

mare bestämt cirka 3 500. Det sammanlagda värdet av upphandlingarna enligt 6 kap. är högre än det sammanlagda värdet av de direktivstyrda upphandlingarna.

Utöver Sverige har ett flertal andra EU-länder bestämmelser som, åtminstone delvis, reglerar upphandlingar under tröskelvärdena och upphandling av B-tjänster.

Bestämmelserna i 6 kap. LOU, som trädde i kraft den 1 januari 1994, utformades efter mönster av bestämmelserna i de regelverk som tidigare gällde i Sverige. Dessa regler fanns i en upphandlingsförordning som gällde för statliga myndigheter och i ett upphandlingsreglemente som frivilligt tillämpades av kommuner och landsting.

Trots att det ibland framkommit kritik mot att reglerna i 6 kap. är krångliga, har det enligt Upphandlingskommittén inte förts fram krav på avskaffande av 6 kap. eller en återgång till den reglering som gällde före 1994. Regler för upphandling under tröskelvärdena har tvärtom bedömts vara av stor betydelse bl.a. för små och medelstora företags deltagande i den offentliga upphandlingen.

Regeringen anser i likhet med kommittén att upphandlingar under tröskelvärdena bör regleras i LOU, eftersom det totalt sett rör sig om betydande belopp och det är av stor vikt för samhällsekonomin att offentliga resurser används på ett effektivt sätt. Regeringen gör bedömningen att regler bör finnas i huvudsak i samma omfattning som i dag. Regeringen anser vidare att det är viktigt med en effektiv konkurrens. Lagstiftningen kan emellertid förtydligas och kompletteras i några delar utan att det innebär att den blir svårtillämpad eller alltför detaljrik. Några förslag till förbättringar tas upp i den aktuella propositionen.

Motionerna

I *motion 1999/2000:Fi61* av Matz Hammarström (mp) yrkande 2 motsätter sig motionären regeringens formulering i propositionen att ”Regler bör finnas i huvudsak i samma omfattning som i dag”. Motionären anser att formuleringen bör strykas i avvaktan på Upphandlingskommitténs slutbetänkande. Kommittén kan komma att föreslå vissa förändringar av dessa regler och det vore olyckligt att redan nu begränsa kommitténs arbete.

I *motion 1999/2000:Fi62* av Rolf Kenneryd m.fl. (c) yrkande 2 anser motionärerna att Upphandlingskommittén bör ges i uppdrag att i sitt fortsatta arbete närmare utreda möjligheterna att reglera upphandling under tröskelvärdena i särskild ordning med iakttagande av gemenskapsrättens grundläggande principer om likabehandling, transparens, ömsesidigt erkännande och proportionalitet.

I *motion 2000/01:Fi802* av Gunnar Hökmark m.fl. (m) yrkande 3 anför motionärerna att upphandlingsreglerna skapar betydande problem vid avknoppning av offentlig verksamhet framför allt på B-tjänsternas område. Med avknoppning menar motionärerna att en offentlig myndighet lämnar ett entreprenaduppdrag till ett företag som ägs och drivs av tidigare offentliga an-

ställda i verksamheten. Motionärerna anser att avknoppning ökar konkurrensen genom att marknadsstrukturen förändras i riktning mot flera alternativ och mindre fåtalsdominans. Motionärerna anser därför att B-tjänster under tröskelvärdena bör undantas från LOU.

Utskottets ställningstagande

Det sammanlagda värdet av upphandlingar under tröskelvärdena är högt. Enligt utskottet är det av stor vikt för samhällsekonomin att offentliga resurser används på ett effektivt sätt. Mot denna bakgrund anser utskottet att upphandlingar under tröskelvärdena bör regleras i LOU.

I propositionen gör regeringen bedömningen att regler för upphandlingar under tröskelvärdena bör finnas i huvudsak i samma omfattning som i dag. Som redovisats ovan kommer Upphandlingskommittén i december innevarande år att överlämna sitt slutbetänkande till regeringen. Med hänsyn härtill anser inte utskottet att det finns anledning att nu göra någon bedömning av vilken omfattning reglerna för upphandlingar under tröskelvärdena bör ha. Upphandlingskommitténs slutbetänkande bör således avvaktas innan ställning tas i denna fråga. Utskottet föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet framfört om omfattningen av regelverket för upphandlingar under tröskelvärdena. Därmed tillstyrker utskottet delvis motion 1999/2000:Fi61 (mp) yrkande 2. Motionerna 1999/2000:Fi62 (c) yrkande 2 och 2000/01:Fi802 (m) yrkande 3 avstyrks.

Elektronisk upphandling över och under tröskelvärdena

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag om att upphandlande enheter skall få möjlighet att tillåta att anbud lämnas inte bara skriftligen utan också genom elektronisk överföring eller på annat sätt. Riksdagen avslår motion 1999/2000:Fi62 (c) yrkande 3. Jämför reservation 5 (c).

Propositionen

Den 11 mars 1998 antog EG-kommissionen ett meddelande – Offentlig upphandling inom Europeiska unionen, KOM (98)143 – där handlingsplanen för de närmaste fem åren anges. Här aviseras riktlinjer för ändringar i direktiven. Förändringarna berör elektronisk upphandling och de syftar bl.a. till att ge de upphandlande enheterna möjlighet att välja bort det skriftliga förfaringssättet vid anbudslämnande till förmån för elektroniskt lämnade anbud. Det kan dock dröja några år innan eventuella direktivändringar kan bli verklighet.

Regeringen anser att det finns ett behov av att kunna använda den moderna kommunikationstekniken i upphandlingsförfarandet. Att regelverket bör

anpassas så att denna teknik kan användas i de olika leden av offentlig upphandling har regeringen också klargjort i en skrivelse till riksdagen (skr. 1997/98:190 Elektronisk handel). Regeringen anser att Sverige inte bör avvakta eventuella direktivändringar utan redan i dag ta till vara de möjligheter till elektronisk överföring som de nuvarande direktiven medger.

Direktiven tillåter under vissa angivna förutsättningar att anbud lämnas på andra sätt än skriftligen. Regeringen anser därför att det bör införas en sådan möjlighet i LOU. Regeringen föreslår att upphandlande enheter skall få möjlighet att tillåta att anbud lämnas inte bara skriftligen utan också genom elektronisk överföring eller på annat sätt. Denna reglering bör gälla för upphandlingar såväl över som under tröskelvärdena. En förutsättning som måste vara uppfylld och som bör framgå av LOU är att innehållet i anbudet skall förbli okänt för den upphandlande enheten intill dess att anbudet får öppnas. Detta villkor innebär att det ställs strikta krav på den teknik som används.

Motionen

I motion 1999/2000:Fi62 av Rolf Kenneryd m.fl. (c) yrkande 3 anför motionärerna att de anser att regeringens ambition beträffande elektronisk upphandling är alltför låg. Motionärerna anser att på sikt bör målet utsträckas till att upphandling i stor utsträckning skall ske endast elektroniskt. För att detta skall vara möjligt bör regeringen driva frågan inom ramen för det europeiska samarbetet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att det är angeläget att ta till vara de möjligheter till elektronisk överföring som de nuvarande direktiven medger. Utskottet tillstyrker därför regeringens förslag.

Kommissionen har nyligen presenterat ett förslag till direktivändringar som bl.a. innehåller förslag om att elektronisk överföring skall medges i all kommunikation inom offentlig upphandling. Enligt förslaget skall reglerna också innehålla incitament att använda elektronisk kommunikation. Enligt kommissionens strategi för den inre marknaden skall de föreslagna direktivändringarna antas av parlamentet och rådet i juni 2001. Inom EU pågår således redan det arbete som motionärerna efterlyser varför motion 1999/2000:Fi62 (c) yrkande 3 avstyrks.

Urvalsupphandling

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag om att det skall införas en ny upphandlingsform – urvalsupphandling – för upphandlingar under tröskelvärdena. Riksdagen avslår motion 1999/2000:Fi59 (kd) yrkande 2. Jämför reservation 6 (m, kd).

Propositionen

Enligt nu gällande regler i 6 kap. LOU får en upphandlande enhet inte avvisa en leverantör med hänvisning till att det redan finns ett tillräckligt antal anbudsgivare. Följden kan bli att utvärderingsprocessen blir mycket tids- och resurskrävande, eftersom enheten måste utvärdera alla inkomna anbud.

Vid upphandling över tröskelvärdena enligt 2–5 kap. är det däremot tillåtet att begränsa antalet anbudsgivare, vilket gäller för upphandlingsformerna selektiv och förhandlad upphandling. Dessa former av upphandling kan sålunda förenkla upphandlingsarbetet inom områden där det finns ett stort antal företag som är beredda att lämna anbud.

I propositionen redovisas att Upphandlingskommittén och remissinstanserna är ense om att det finns ett behov av en motsvarande upphandlingsform för upphandlingar enligt 6 kap. En invändning som har anförts mot kommitténs förslag är att det skulle vara mindre väl avvägt i förhållande till önskemålet om ett lättillämpat regelverk. Enligt regeringen kan införandet av en ny upphandlingsform emellertid ses som att upphandlingen kan underlättas snarare än att den blir mer komplicerad. Regeringen anser således att den nya upphandlingsformen bör introduceras i 6 kap. Denna kan lämpligen kallas urvalsupphandling, med tanke på att den upphandlande enheten får göra ett urval bland intresserade leverantörer innan den bjuder in till anbudsgivning.

I förhållande till vanlig förenklad upphandling måste urvalsupphandlingen vara något mera formaliserad. Framför allt bör det i LOU tas in en bestämmelse om minsta tid som de intresserade har på sig för att lämna in sina ansökningar om att få lämna anbud. Syftet med detta är att främja den anbudskonkurrens som annars skulle begränsas i det nya förfarandet genom att inte alla som så önskar får lämna anbud. Vilket antal leverantörer som är lämpligt att bjuda in att lämna anbud i det enskilda fallet torde variera från bransch till bransch. Det är därför mindre lämpligt att i LOU ange något bestämt antal. Av LOU bör framgå att det minsta antalet skall vara sådant att en effektiv konkurrens säkerställs. För urvalsupphandlingarna bör det vidare vara ett oeftergivligt krav att den upphandlande enheten annonserar sin ansökningsinbjudan.

Motionen

I motion 1999/2000:Fi59 av Per Landgren m.fl. (kd) yrkande 2 anfördes att med den föreslagna urvalsupphandlingen öppnas ett utrymme för godtycke.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser det tillfredsställande att regeringen föreslår att det skall införas en ny upphandlingsform som gör det möjligt att begränsa antalet anbudsgivare även vid upphandlingar under tröskelvärdena. Enligt förslaget skall urvalsupphandlingen vara något mer formaliserad än vanlig förenklad upphandling. Utskottet delar inte motionärernas farhågor om att den nya upphandlingsformen öppnar utrymme för godtycke. Med det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag och avstyrker motion 1999/2000:Fi59 (kd) yrkande 2.

Annonsering i elektronisk databas**Utskottets förslag i korthet**

Riksdagen bifaller regeringens förslag om att en enhet som använder förenklad upphandling – med några begränsade undantag – alltid skall annonsera upphandlingen i en elektronisk databas som är allmänt tillgänglig eller annonsera på annat sätt som leder till effektiv konkurrens. Vid urvalsupphandling skall enheten alltid annonsera ansökningsinbjudan i en elektronisk databas som är allmänt tillgänglig. Riksdagen avslår motion 1999/2000:Fi62 (c) yrkande 4. Jämför reservation 7 (c).

Propositionen

Inom EU pågår, som framgått ovan, ett arbete med att ändra direktiven så att elektronisk upphandling kan underlättas. Detta arbete tar bl.a. sikte på annonseringen. Vid upphandling i enlighet med de direktivstyrda reglerna görs i de flesta fall annonsering av upphandlingen i EU:s elektroniska databas Tender Electronic Daily (TED). Denna annonsering ombesörjs av kommissionen.

I 6 kap. LOU finns bestämmelser om att den upphandlande enheten vid förenklad upphandling skall infordra anbud genom annons eller skrivelse. Vid avvägningen av hur omfattande annonseringen eller utskicket av skrivelser behöver vara skall enheten – enligt vad som sägs i 6 kap. 4 § – särskilt beakta huvudregeln om affärsmässighet i 1 kap. 4 §. Det finns sålunda för närvarande inte något krav på att en förenklad upphandling skall annonseras. Många upphandlingar, i synnerhet sådana som avser högre belopp, är dock föremål för annonsering i olika slags publikationer, ofta i fackpress.

Nuvarande lagstiftning hindrar inte att annonsering sker i elektronisk form. Regeringen anser dock att LOU bör förtydligas på den här punkten så att det blir klart att det är en tillåten annonseringsform. Dessutom finns det skäl att lyfta fram det elektroniska sättet att offentliggöra vilka upphandlingar som är förestående, eftersom detta kan komma att skynda på utvecklingen av elektronisk upphandling.

Mot bakgrund av att små och medelstora företags deltagande i offentlig upphandling bör främjas, att ökad konkurrens leder till bättre kvalitet och lägre priser för upphandlande enheter samt att utvecklingen mot elektronisk upphandling bör främjas föreslår regeringen att en upphandlande enhet som använder förenklad upphandling skall – utom i vissa särskilda fall – annonsera upphandlingen i en elektronisk databas som är allmänt tillgänglig eller annonsera på annat sätt som leder till effektiv konkurrens. Vid urvalsupphandling skall en upphandlande enhet alltid annonsera ansökningsinbjudan i en elektronisk databas som är allmänt tillgänglig.

I LOU föreslås inte någon annan reglering än att databasen skall vara allmänt tillgänglig. Med detta menas att annonseringssättet och databasen skall vara så kända att en upphandlande enhet genom att annonsera uppnår effektiv konkurrens. Att driva dessa databaser bör, enligt regeringen, inte vara en statlig uppgift. Regeringen anser att det får vara upp till marknadskrafterna att utveckla system som är attraktiva för de upphandlande enheterna och leverantörerna. Regeringen avser att uppdra åt NOU att – efter samråd med några andra myndigheter – verka för en god utveckling av elektroniska databaser och sprida information om dessa.

Motionen

I *motion 1999/2000:Fi62* av Rolf Kenneryd m.fl. (c) yrkande 4 anser motionärerna att för att den elektroniska upphandlingen skall fungera rationellt så bör det finnas en gemensam handelsplats för all offentlig upphandling. Motionärerna anser att en av regeringen utsedd myndighet, t.ex. NOU, bör ges i uppdrag att skapa en gemensam handelsplats för all offentlig upphandling. Utöver att informationen publiceras anser motionärerna att NUTEK bör få i uppdrag att arbeta vidare med att etablera elektronisk handel i små företag, inledningsvis med inriktning att de skall kunna delta i elektronisk upphandling.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser liksom regeringen att det är önskvärt att statliga myndigheter verkar för en god utveckling av elektroniska databaser och sprider information om dessa. Däremot är det inte lika självklart att staten skall ta ansvar för att driva elektroniska databaser i syfte att skapa en gemensam handelsplats för all offentlig upphandling. Det får i stället bli en uppgift för marknadskrafterna att utveckla system som är attraktiva för de upphandlande enheterna och leverantörerna. Utskottet tillstyrker således regeringens förslag och avstyrker *motion 1999/2000:Fi62* (c) yrkande 4.

Förenklad upphandling med anbudsinfordran från endast en leverantör

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag om att en upphandlande enhet utan föregående annonsering får begära anbud genom att skicka skrivelser till en leverantör endast om särskilt angivna förutsättningar föreligger. Riksdagen avslår motion 1999/2000:Fi59 (kd) yrkande 3. Jämför reservation 8 (m, kd).

Propositionen

I 2–5 kap. LOU ges en upphandlande enhet möjlighet till förhandlad upphandling utan annonsering. Det innebär att den upphandlande enheten genom ett skriftligt förfarande, under vissa förutsättningar, kan vända sig till endast en leverantör utan att dessförinnan ha annonserat upphandlingen. Någon motsvarande reglering finns inte i 6 kap. LOU. Regeringen anser att det inte finns anledning att för de aktuella fallen ha en reglering som för upphandlingar under tröskelvärdena är strängare än vad de är för upphandlingar över tröskelvärdena. Exempelvis bör en upphandlande enhet som investerat miljontals kronor i att utveckla ett nytt datorsystem på liknande sätt, som vid upphandling över tröskelvärdena, kunna köpa tilläggstjänster från samma leverantör. Att kräva att en ny upphandling görs kan inte anses skäligt i det fall byte av leverantör är förenligt med stora tekniska svårigheter eller kostnader.

Regeringen anser således att det i 6 kap. bör införas en bestämmelse som tillåter att upphandlingar får göras genom att den upphandlande enheten skriftligen vänder sig direkt till berörd leverantör. Förenklad upphandling genom anbudsinfordran från endast en leverantör får ske endast om de förutsättningar är uppfyllda som i huvudsak redan anges i 2–5 kap.

Motionen

I motion 1999/2000:Fi59 av Per Landgren m.fl. (kd) yrkande 3 motsätter sig motionärerna regeringens förslag. Visserligen torde gällande praxis redan ge en sådan möjlighet, men motionärerna anser att ett uttryckligt stadgande kan riskera tolkningsproblem och tas till intäkt för ett ökat bruk. Motionärerna yrkar således avslag på regeringens förslag i denna del.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser det vara värdefullt att det i 6 kap. LOU införs en bestämmelse som tillåter att upphandlingar får göras genom att den upphandlande enheten skriftligen vänder sig direkt till berörd leverantör i de fall då särskilt angivna förutsättningar föreligger. Utskottet tillstyrker regeringens förslag och avstyrker motion 1999/2000:Fi59 (kd) yrkande 3.

Propositionens förslag i övrigt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag om upphandling av telefoni-tjänster, försvarsupphandlingar, formgivningstävlingar och dokumentation, m.m.

Propositionen

Regeringen föreslår att telefoni-tjänster, oavsett värde, skall upphandlas enligt bestämmelserna i 6 kap. LOU.

Det föreslås att vid upphandling som avses i 1 kap. 3 § andra stycket LOU får regeringen föreskriva om de undantag från bestämmelserna i 6 kap. som är nödvändiga med hänsyn till försvars- och säkerhetspolitiska intressen samt föreskriva eller i enskilda fall besluta om undantag från bestämmelserna om annonsering.

Regeringen föreslår också att formgivningstävlingar skall få arrangeras även för upphandlingar under tröskelvärdena.

En upphandlande enhet skall vid upphandlingar enligt 6 kap. LOU dokumentera skälen för sina beslut och vad som i övrigt förekommit av betydelse vid upphandlingsförfarandet. Detta gäller inte upphandlingar som avser lågt värde.

Regeringen föreslår vidare att de bestämmelser i 6 kap. LOU som har sin motsvarighet i andra kapitlet i lagen ges motsvarande lydelse.

Lagförslaget föreslås träda i kraft den 1 januari 2001. Detta gäller också förslaget om att en upphandlande enhet skall – utom när några särskilda förutsättningar föreligger – annonsera de förenklade upphandlingarna i en elektronisk databas eller också på annat sätt. Det kan dock ifrågasättas om alla upphandlande enheter i tid hinner skapa de rutiner som behövs för det skärpta annonseringskravet. Till bilden hör att lagändringen inte kommer att kunna utfärdas förrän ungefär en månad före ikraftträdandet. Regeringen anser därför att nuvarande ordning i 6 kap. 4 § LOU, som innebär att förenklad upphandling får genomföras genom utskick av skrivelser, även bör få tillämpas till och med den 30 juni 2001. Under en övergångsperiod om ett halvår får enheten således möjlighet att välja hur en förenklad upphandling skall genomföras, genom annons eller genom skrivelse.

Utskottets ställningstagande

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om upphandling av telefoni-tjänster, försvarsupphandlingar, formgivningstävlingar och dokumentation, m.m.

Motionsförslag till ändringar i LOU

Utskottets förslag i korthet

I flera motioner föreslås ett antal ändringar i LOU. Med hänvisning till pågående utredningsarbete föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 2000/01:Fi801 (s), 2000/01:Fi802 (m) yrkandena 9 och 10, 2000/01:Fi803 (s), 2000/01:Fi805 (s), 2000/01:Fi806 (s), 2000/01:Fi807 (fp), 2000/01:Fi808 (s), 2000/01:Fi809 (s), 2000/01:Fi810 (s), 2000/01:K399 (mp) yrkande 3, 2000/01:U511 (mp) yrkande 16, 2000/01:MJ234 (v) yrkande 5, 2000/01:MJ711 (c) yrkande 40 och 2000/01:N324 (kd) yrkande 12. Jämför reservation 9 (m, kd, c, fp)

Motionerna

I *motion 2000/01:MJ711* av Lennart Daléus m.fl. (c) yrkande 40 förespråkas att regeringen inom EU aktivt bör verka för att upphandlingsdirektiven ändras så att det blir möjligt för de upphandlande enheterna att ställa offensiva miljökrav vid offentlig upphandling. I *motion 2000/01:Fi803* av Agneta Ringman (s) anför motionären att det är angeläget att regeringen överväger hur det ekologiska synsättet skall få ordentligt genomslag i upphandlingar på lokal nivå. I *motion 2000/01:MJ234* av Karin Svensson Smith m.fl. (v) yrkande 5 anser motionärerna att regeringen bör verka för att krav på miljöhänsyn och närproduktion skall ställas på produkter vid offentlig upphandling. I *motion 2000/01:Fi807* av Harald Nordlund (fp) anför att de regler som i dag gäller för kommunal upphandling motverkar genomförandet av åtagandena i Agenda 21. Motionären anser att frågan hur direktiven i Agenda 21 skall kunna följas vid kommunal upphandling måste klaras ut inom EU.

I *motion 2000/01:U511* av Yvonne Ruwaida m.fl. (mp) yrkande 16 anför att en prioriterad fråga för Sverige skall vara att verka för att EU:s upphandlingsregler ändras så att lokal upphandling kan ske utan inskränkning. I *motion 2000/01:Fi810* av Ann-Kristine Johansson m.fl. (s) anför att regeringen måste uppmärksamma de småskaliga verksamheternas problem vid upphandling och konkurrensutsättning av offentlig verksamhet.

I *motion 2000/01:Fi805* av Carina Hägg (s) anför att de upphandlande enheterna vid upphandling av verksamhet till fullo måste beakta arbetsmiljölagens regler. I *motion 2000/01:Fi808* av Anders Ygeman (s) föreslås att det bör göras en översyn av hur LOU förhåller sig till viss lagstiftning på arbetsrättens område, t.ex arbetsmiljölagen och diskrimineringslagarna. I *motion 2000/01:Fi809* av Eva Arvidsson och Yilmaz Kerimo (s) anför att för att motverka diskriminering och främja mångfald är det viktigt att dessa faktorer beaktas i upphandlingar som görs av staten, kommuner och landsting. I *motion 2000/01:Fi806* av Carina Hägg och Bernt Ekholm (s) föreslås att staten, kommuner och landsting vid upphandlingar ställer krav på att barnarbete inte använts. Motionärerna föreslår vidare att svenska företag vid upphandlingar

skall ställa krav på att importerade varor inte är tillverkade av barn. I *motion 2000/01:K399* av Per Lager m.fl. (mp) yrkande 3 förepråkar motionärerna att det skall införas antidiskrimineringsklausuler vid offentliga upphandlingar.

I *motion 2000/01:Fi802* av Gunnar Hökmark m.fl. (m) yrkandena 9 och 10 instämmer motionärerna i Upphandlingskommitténs förslag om att möjligheterna för en förfördelad leverantör att erhålla skadestånd förbättras och att preskriptionstiden i skadestånds- och marknadsskademål förlängs. I *motion 2000/01:N324* av Alf Svensson m.fl. (kd) yrkande 12 föreslår motionärerna att LOU bör ses över i syfte att förverkliga principerna om affärsmässighet, konkurrens och icke-diskriminering. I *motion 2000/01:Fi801* av Eva Arvidsson och Carina Moberg (s) anføres att det trots ett bra regelverk görs många dåliga upphandlingar och att det finns ett behov av förstärkt kompetens vid upphandling i stat, kommun och landsting.

Pågående utredningsarbete

Som redovisats ovan tillkallade regeringen genom beslut den 25 juli 1998 (dir. 1998:58) en särskild utredare för att utreda organisationen av Nämnden för offentlig upphandling (NOU) m.m. Den 12 maj 1999 beslutade regeringen – efter ett tillkännagivande från riksdagen – att ge utredningen en parlamentarisk sammansättning, tilläggsdirektiv (dir. 1999:34) och förlängd utredningstid t.o.m. december år 2000. Enligt tilläggsdirektiven skall kommittén lämna ett delbetänkande omfattande det uppdrag som kommittén fått genom direktiv 1998:58. Utredningen, som antagit namnet Upphandlingskommittén, överlämnade i december 1999 delbetänkandet (SOU 1999:139) Effektivare offentlig upphandling – För fortsatt välfärd, trygghet och tillväxt.

Upphandlingskommittén skall överlämna sitt slutbetänkande senast i december 2000. Kommittén skall i sitt slutbetänkande bedöma vilka närmare avvägningar som en upphandlande enhet bör göra när enheten skall anta det anbud som är ekonomiskt mest fördelaktigt. Kommittén skall ta fram riktlinjer för det svenska arbetet med upphandlingsfrågor i Europeiska unionen. Kommittén skall också följa det arbete som bedrivs i fråga om miljökrav vid offentlig upphandling. Vidare skall kommittén behandla frågan om möjligheten att upphandla lokalt. Slutligen skall kommittén analysera möjligheterna för en upphandlande enhet att ta in s.k. antidiskrimineringsklausuler i upphandlingsavtalet.

Upphandlingskommitténs delbetänkande har remissbehandlats. I proposition 1999/2000:128 Offentlig upphandling i informationssamhället tar regeringen upp vissa av kommitténs förslag.

Regeringen inrättade under 1998 Delegationen för ekologiskt hållbar upphandling. Delegationen har till uppgift att arbeta pådrivande för att den offentliga upphandlingen skall vara ett instrument för att åstadkomma en ekologiskt hållbar samhällsutveckling. Delegationen skall bl.a. initiera och utveckla konkreta vägledningar och metoder för hur miljökrav, kvalitetskrav och andra krav på ekologisk hållbarhet kan ställas vid offentlig upphandling inom stat, kommun, landsting samt offentligt ägda bolag. Den skall också initiera ut-

bildningar för upphandlare och leverantörer. Enligt direktiven (dir. 1998:8) skall uppdraget redovisas senast den 31 december 2000.

Regeringen beslutade den 6 juli 2000 att ge delegationen tilläggsdirektiv (dir. 2000:54). Enligt direktiven ges delegationen i uppdrag att ta fram ett för hela den offentliga sektorn gemensamt Internetbaserat verktyg som skall tjäna som modell för ekologiskt hållbara upphandlingar. Delegationen skall vidare analysera behovet av ett förslag till upphandlingspolicy som hjälp för de myndigheter, kommuner, landsting m.fl., som avser att formulera en policy för ekologiskt hållbar upphandling. Delegationen skall senast den 1 november 2000 redovisa en analys av behovet av ett förslag till upphandlingspolicy. Delegationens uppdrag i övrigt skall redovisas senast den 1 maj 2001.

Pågående arbete inom EU

Det pågår ett omfattande arbete inom EU med upphandlingsfrågor. Offentlig upphandling är ett område som enligt kommissionens handlingsplan för den inre marknaden bör prioriteras. Kommissionen har i ett meddelande om offentlig upphandling (KOM (98) 143) anför att reglerna bör göras enklare, mer flexibla och anpassade efter förändringarna på marknaden. Genom Amsterdamfördraget betonas att miljöhänsyn skall integreras i alla gemenskapens politikområden för att en hållbar utveckling skall uppnås.

Kommissionen har nyligen lagt fram ett förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om samordning av förfarandena vid offentlig upphandling av varor, tjänster och byggentreprenader och Europaparlamentets och rådets direktiv om samordning av förfarandena vid upphandling på områdena vatten, energi och transporter. Förslaget innehåller såväl rent redaktionella som sakliga ändringar. I förslaget har bl.a. ordet miljöegenskaper lagts till som ett utvärderingskriterium. Enligt kommissionen utgör inte detta någon ändring i sak utan endast ett förtydligande. Kommissionen skall under hösten 2000 presentera ett tolkningsmeddelande angående miljökrav vid offentlig upphandling. Regeringen anser att det först därefter kan avgöras om det är en tillräcklig ändring att miljöegenskaper har lagts till som ett utvärderingskriterium. Enligt förslaget till direktivändringar skall elektronisk överföring medges i all kommunikation inom offentlig upphandling. Reglerna skall också enligt förslaget innehålla incitament att använda elektronisk kommunikation. Enligt kommissionens strategi för den inre marknaden skall de föreslagna direktivändringarna antas av parlamentet och rådet i juni 2001.

Kommissionen har också uttalat att den skall presentera ett tolkningsmeddelande angående små och medelstora företags deltagande i upphandlingsprocessen. Kommissionen har vidare uttalat att den i ett tolkningsmeddelande skall förtydliga gällande principer som tillåter beaktandet av sociala och arbetsmarknadspolitiska hänsyn.

Kommissionen skall således under hösten 2000 i ett tolkningsmeddelande förtydliga under vilka förutsättningar miljökrav får ställas vid offentlig upphandling. Meddelandet diskuteras nu i EU:s rådgivande kommitté för offentlig upphandling. Regeringskansliet har i skrivelser till kommissionen lämnat

synpunkter på kommissionens dokument Offentlig upphandling och miljö. Av skrivelsen framgår att regeringen anser att det är angeläget att skapa klarhet på det här området. Bl.a. skall det vara möjligt att ställa krav på att produkter som köps in uppfyller kriterier för miljömärkning. Vidare skall upphandlare kunna ställa krav på att anbudsgivare uppfyller kriterierna för miljöledningssystemet EMAS eller likvärdiga system. Det är dock angeläget att kommissionen först gör en analys av de samhällsekonomiska effekterna.

Inom Regeringskansliet arbetar en beredningsgrupp med att ta fram en svensk ståndpunkt om vilka miljökrav som bör kunna få ställas vid offentlig upphandling. Avsikten är att Sverige utifrån den ståndpunkten skall verka för att EG-direktiven klargörs eller ändras så att det tydligt framgår vilka miljökrav som får ställas.

Utskottets ställningstagande

Den sammanlagda offentliga upphandlingsvolymen uppgår till ca 400 miljarder kronor per år. Det motsvarar drygt 23 % av värdet av bruttonationalprodukten, dvs. den samlade produktionen av varor och tjänster i Sverige. Utskottet anser därför att det är av stort samhällsekonomiskt intresse att den offentliga upphandlingen fungerar väl. En effektiv upphandling kan verksamt bidra till besparingar i de offentliga utgifterna. Utskottet anser det angeläget med ett upphandlingssystem där de upphandlande enheterna skall kunna ställa rimliga miljökrav. Den offentliga upphandlingen bör utvecklas till ett aktivt och effektivt instrument för att påverka utbudet på marknaden så att beståndet av produkter snabbare kan anpassas till kraven på ekologisk hållbarhet. Reglerna bör vara klara och tydliga, och det är nödvändigt att det finns en god information om reglerna.

Av en rapport från NOU angående effekter av lagen om offentlig upphandling framgår att LOU har lett till goda ekonomiska effekter i den offentliga upphandlingen. Enligt rapporten beräknas lagen ha bidragit till en nettobesparing på 3,3 miljarder kronor per år. Upphandlingskommittén konstaterar i sitt betänkande att LOU lett till förbättrad kvalitet och goda ekonomiska effekter. Kommittén gör bedömningen att det finns en stor potential för kvalitetsförbättringar och besparingar om den offentliga upphandlingen effektiviseras ytterligare.

Upphandlingskommitténs delbetänkande har remissbehandlats och regeringen har lagt fram vissa av kommitténs förslag i proposition 1999/2000:128 Offentlig upphandling i informationssamhället. I detta betänkande tillstyrker utskottet bifall till propositionen. Upphandlingskommittén skall i sitt fortsatta arbete bl.a. följa det arbete som bedrivs i fråga om miljökrav vid offentlig upphandling, behandla frågan om möjligheten att upphandla lokalt samt analysera möjligheterna för en upphandlande enhet att ta in s.k. antidiskrimineringsklausuler i upphandlingsavtalet. Kommittén skall också ta fram riktlinjer för det svenska arbetet med upphandlingsfrågor i EU.

Som redovisats ovan pågår även ett omfattande arbete inom EU med upphandlingsfrågor. Ett stort antal av de frågor som är aktuella inom EU är såd-

ana som utskottet anser vara viktiga, t.ex. möjligheten att ställa miljökrav. Utskottet ser med tillfredsställelse på denna utveckling och förutsätter att Sverige driver dessa frågor med stor kraft.

Utskottet kan konstatera att Upphandlingskommittén i sitt slutbetänkande kommer att behandla ett stort antal av de frågeställningar som motionärerna tar upp. Vidare kan konstateras att det även inom EU pågår ett arbete med vissa av de frågor som motionärerna tar upp, t.ex. möjligheten att ställa miljökrav. Utskottet anser inte att det redovisade arbetet bör föregripas. Utskottet avstyrker därför motionerna 2000/01:Fi801 (s), 2000/01:Fi802 (m) yrkandena 9 och 10, 2000/01:Fi803 (s), 2000/01:Fi805 (s), 2000/01:Fi806 (s), 2000/01:Fi807 (fp), 2000/01:Fi808 (s), 2000/01:Fi809 (s), 2000/01:Fi810 (s), 2000/01:K399 (mp) yrkande 3, 2000/01:U511 (mp) yrkande 16, 2000/01: MJ234 (v) yrkande 5, 2000/01: MJ711 (c) yrkande 40 och 2000/01: N324 (kd) yrkande 12.

Verksamhet i offentlig egenregi och obligatorisk upphandling

Utskottets förslag i korthet

I motionerna föreslås bl.a. att offentlig verksamhet bör utsättas för kokurrens. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna 2000/01:Fi802 (m) yrkandena 1, 2, 4 och 5, 2000/01:K344 (m) yrkandena 4, 7 och 8 samt 2000/01: N381 (m) yrkande 12. Jämför reservationerna 10 (m) och 11 (kd, fp).

Motionerna

I *motionerna 2000/01:Fi802* av Gunnar Hökmark m.fl. (m) yrkandena 1 och 2 samt *2000/01:K344* av Per Westerberg m.fl. (m) yrkande 8 föreslås att LOU bör kompletteras så att det införs ett krav på att all verksamhet där förutsättningar finns skall upphandlas i konkurrens. I praktiken innebär detta att all verksamhet som inte är myndighetsutövning eller finansieras via olika sorters pengasystem skall upphandlas i konkurrens. LOU bör också kompletteras med ett krav på att affärsmässighet skall gälla vid avbrytande av upphandling. För tiden intill dess att all verksamhet konkurrensupphandlas anser motionärerna att en lagstadgad utmaningsrätt bör gälla. Den skall innehålla en skyldighet för kommuner att upphandla varje verksamhet, förutom myndighetsutövning, i konkurrens när en företagare så begär. I *motion 2000/01:Fi802* (m) yrkandena 4 och 5, *motion 2000/01:K344* yrkandena 4 och 7 och *motion 2000/01: N381* av Per Westerberg m.fl. (m, kd, c, fp) yrkande 12 anför motionärerna att det finns många exempel på hur kommuner gynnar den egna verksamheten genom skattesubventionering och underprissättning. De anser därför att en lag om konkurrensneutralitet vid offentlig prissättning bör införas med krav på att offentlig näringsverksamhet skall redovisas skild från

annan verksamhet. De föreslår vidare att det i LOU skall införas en regel som gör offentlig näringsverksamhet olaglig om den inte beslutas formellt av staten, kommuner eller landsting.

Utskottets ställningstagande

All offentlig upphandling regleras i LOU. Enligt 1 kap. 4 § LOU skall upphandling göras med utnyttjande av de konkurrensmöjligheter som finns och även i övrigt genomföras affärsmässigt. Avbrytande av en upphandling måste grundas på affärsmässighet. Upphandlingskommittén föreslår i sitt delbetänkande att det skall införas ett krav på att det skall föreligga sakliga skäl för att en påbörjad upphandling skall få avbrytas.

I sammanhanget kan också nämnas lagen (1994:615) om ingripande mot otillbörligt beteende avseende offentlig upphandling. Lagen är avsedd att täcka ett behov som inte kan fyllas genom LOU eller konkurrenslagen. Lagen omfattar ett system med rättsregler som bl.a. ger utrymme för att i lämplig form gripa in mot vissa konkurrenssnedvridande beteenden. Den prövning av oberoende part som systemet skapar syftar till att hos företagen väcka förtroende för att de skall få en objektiv och rättvis behandling i samband med offentlig upphandling.

Regeringen inrättade under år 1998 Rådet för konkurrens på lika villkor mellan offentlig och privat sektor där representanter för offentlig och privat verksamhet ingår. Rådets uppgift är att behandla enskilda klagomål om konkurrenssnedvridningar och att försöka nå en samsyn om de långsiktiga spelreglerna (dir. 1997:145). Rådet skall bedriva sin verksamhet under tre år och skall fortlöpande informera om resultatet av sitt arbete. Vidare skall rådet senast den 31 december 2000 redovisa sina samlade erfarenheter och de resultat som uppnåtts. Om det finns behov av det får rådet lämna förslag till ytterligare åtgärder som rådet kan bedöma motiverade.

Inom Regeringskansliet arbetar en arbetsgrupp med att göra en probleminventering beträffande förutsättningarna för rättslig prövning när kommunal och privat näringsverksamhet möts.

Utskottet har senast i betänkande 1999/2000:FiU16 behandlat likalydande motionsyrkanden. Utskottet uttalade bl.a. att utskottet ansåg att det var självklart att kommunerna skall kunna bedriva verksamhet i egen regi om de så önskar. På förslag från utskottet avslog riksdagen motionerna. Utskottet finner inte anledning att föreslå någon ändring av riksdagens tidigare ställningstagande och avstyrker motionerna 2000/01:Fi802 (m) yrkandena 1, 2, 4 och 5, 2000/01:K344 (m) yrkandena 4, 7 och 8 samt 2000/01:N381 (m) yrkande 12.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Allmänt om propositionen m.m. (punkt 1) (c)

av Lena Ek (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

1. Riksdagen avslår proposition 1999/2000:128. Därmed bifaller riksdagen motion 1999/2000:Fi62 yrkande 1.

Ställningstagande

Upphandlingskommittén har i december 1999 överlämnat sitt delbetänkande och kommittén skall överlämna sitt slutbetänkande senast i december innevarande år. Jag anser att kommitténs samtliga förslag måste ses som en helhet och därför behandlas i ett sammanhang. Jag anser alltså att regeringen borde ha avvaktat kommitténs slutbetänkande innan någon proposition överlämnades till riksdagen.

Jag föreslår alltså att riksdagen avslår propositionen. Därmed bifaller riksdagen motion 1999/2000:Fi62 (c) yrkande 1.

2. De framtida tillsynsuppgifterna (punkt 2) (m, kd, c)

av Mats Odell (kd), Gunnar Hökmark (m), Lennart Hedquist (m), Per Landgren (kd), Anna Åkerhielm (m), Lena Ek (c) och Gunnar Axén (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 2. Riksdagen bifaller därmed delvis motionerna 1999/2000:Fi58, 1999/2000:Fi59 yrkande 1, 1999/2000:Fi60, 2000/01:Fi802 yrkandena 6, 7 och 8 och 2000/01:Fi804 samt avslår motion 1999/2000:Fi61 yrkande 1.

Ställningstagande

Vi anser att en framtida tillsynsmyndighet måste ges bättre förutsättningar att klara sin uppgift. En framtida tillsynsmyndighet bör ges bättre sanktionsmöjligheter och en ny organisation. Vi anser att Nämnden för offentlig upphand-

ling (NOU) bör slås samman med Konkurrensverket till ett Konkurrens- och upphandlingsverk. Vi förutsätter att NOU ges en naturlig roll i den nya organisationen. En tänkbar möjlighet är att inrätta ett forum där de olika parternas organisationer kan diskutera principiella och långsiktiga frågor för tillsynsmyndighetens verksamhet.

Vi anser också att Konkurrens- och upphandlingsverket skall få möjlighet att föra talan om s.k. marknadsskadeavgift vid länsrätt och att branschorganisationer skall få talerätt i upphandlingsmål. I motsats till regeringen anser vi att dessa frågor inte behöver utredas ytterligare. Upphandlingskommittén har övervägt frågorna och betänkandet har remissbehandlats. Detta måste utgöra ett tillräckligt beslutsunderlag.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi har framfört om de framtida tillsynsuppgifterna. Detta innebär att riksdagen delvis bifaller motionerna 1999/2000:Fi58 (m), 1999/2000:Fi59 (kd) yrkande 1, 1999/2000:Fi60 (fp), 2000/01:Fi802 (m) yrkandena 6, 7 och 8 och 2000/01:Fi804 (m, kd, c, fp) samt avslår motion 1999/2000:Fi61 (mp) yrkande 1.

3. Upphandling under tröskelvärdena (punkt 3) (m, kd, fp)

av Mats Odell (kd), Gunnar Hökmark (m), Lennart Hedquist (m), Per Landgren (kd), Anna Åkerhielm (m), Karin Pilsäter (fp) och Gunnar Axén (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 3. Riksdagen bifaller därmed motion 2000/01:Fi802 yrkande 3 och avslår motionerna 1999/2000:Fi61 yrkande 2 och 1999/2000:Fi62 yrkande 2.

Ställningstagande

Vi anser att upphandlingsreglerna skapar betydande problem vid avknoppning av offentlig verksamhet, framför allt på B-tjänsternas område. Med avknoppning menar vi att en offentlig myndighet lämnar ett entreprenaduppdrag till ett företag som ägs och drivs av tidigare offentligt anställda i verksamheten. Vi anser att avknoppning ökar konkurrensen genom att marknadsstrukturen förändras i riktning mot flera alternativ och mindre fåtalsdominans. Vi anser därför att Upphandlingskommittén bör överväga om B-tjänster under en begränsad tid skall undantas, för att underlätta avknoppning av offentlig verksamhet.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi har framfört om undantag från LOU. Detta innebär att riksdagen bifaller

motion 2000/01:Fi802 (m) yrkande 3 och avslår motionerna 1999/2000:Fi61 (mp) yrkande 2 och 1999/2000:Fi62 (c) yrkande 2.

4. Upphandling under tröskelvärdena (punkt 3) (c)

av Lena Ek (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 4. Riksdagen bifaller därmed motion 1999/2000:Fi62 yrkande 2 och avslår motionerna 1999/2000:Fi61 yrkande 2 och 2000/01:Fi802 yrkande 3.

Ställningstagande

Upphandlingsreglerna i LOU uppfattas i allmänhet som snåriga. Jag efterlyser enklare regler. EU:s direktiv gäller upphandlingar över tröskelvärdena. Sverige har emellertid valt att även reglera upphandlingar under tröskelvärdena i LOU. Jag ser inte att det finns några praktiska fördelar med samma regelverk för små och stora inköp. Jag anser att regeringen bör ge Upphandlingskommittén i uppdrag att i sitt fortsatta arbete närmare utreda möjligheterna att reglera upphandling under tröskelvärdena i särskild ordning med iakttagande av gemenskapsrättens grundläggande principer om likabehandling, transparens, ömsesidigt erkännande och proportionalitet.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad jag har framfört om upphandling under tröskelvärdena. Detta innebär att riksdagen bifaller motion 1999/2000:Fi62 (c) yrkande 2 och avslår motionerna 1999/2000:Fi61 (mp) yrkande 2 och 2000/01:Fi802 (m) yrkande 3.

5. Elektronisk upphandling över och under tröskelvärdena (punkt 4) (c)

av Lena Ek (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

4. Riksdagen godkänner vad som framförs i reservation 5 och tillkännager detta för regeringen som sin mening. Riksdagen bifaller därmed regeringens förslag i denna del och motion 1999/2000:Fi62 yrkande 3.

Ställningstagande

Regeringens förslag är ett steg i rätt riktning men jag anser att regeringens ambition beträffande elektronisk upphandling är alltför låg. Rationaliserings-

vinster vid tillämpning av elektronisk upphandling är stora, och det vore oklokt av den offentliga sektorn att inte ta del av dessa vinster fullt ut. Jag anser att målet på sikt bör utsträckas till att upphandling i stor utsträckning skall ske endast elektroniskt. För att detta skall vara möjligt bör regeringen driva frågan inom ramen för det europeiska samarbetet.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad jag har framfört om elektronisk upphandling. Detta innebär att riksdagen bifaller regeringens förslag i denna del och motion 1999/2000:Fi62 (c) yrkande 3.

6. Urvalsupphandling (punkt 5) (m, kd)

av Mats Odell (kd), Gunnar Hökmark (m), Lennart Hedquist (m), Per Landgren (kd), Anna Åkerhielm (m) och Gunnar Axén (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

5. Riksdagen godkänner vad som framförs i reservation 6 och tillkännager detta för regeringen som sin mening. Riksdagen bifaller därmed regeringens förslag i denna del och motion 1999/2000:Fi59 yrkande 2.

Ställningstagande

Vi vill – samtidigt som vi tillstyrker regeringens förslag i denna del – understryka att lagstiftaren måste vara medveten om den stora risken för missbruk. Vi anser att den nya upphandlingsformen öppnar ett inte oansenligt utrymme för godtycke. Detta kan emellertid kompenseras bl.a. av att förfarandet skall motiveras av synnerliga skäl, att annonsering och dokumentation av hela upphandlingsprocessen skall vara obligatorisk.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi har framfört om urvalsupphandling. Detta innebär att riksdagen bifaller regeringens förslag i denna del och motion 1999/2000:Fi59 (kd) yrkande 2.

7. Annonsering i elektronisk databas (punkt 6) (c)

av Lena Ek (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

6. Riksdagen godkänner vad som framförs i reservation 7 och tillkännager detta för regeringen som sin mening. Riksdagen bifaller därmed regeringens förslag i denna del och motion 1999/2000:Fi62 yrkande 4.

Ställningstagande

Jag tillstyrker visserligen regeringens förslag men jag anser att för att den elektroniska upphandlingen skall fungera rationellt så bör det finnas en gemensam handelsplats för all offentlig upphandling. I motsats till regeringen så anser jag att det är en statlig uppgift att driva databaser för att annonsera anbud. Jag anser att en av regeringen utsedd myndighet, t.ex. NOU, bör ges i uppdrag att skapa en gemensam handelsplats för all offentlig upphandling. De enskilda myndigheternas förfrågningar bör publiceras såväl inom en egen databas som på den gemensamma. Utöver att informationen publiceras anser jag att NUTEK bör få i uppdrag att arbeta vidare med att etablera elektronisk handel i små företag, inledningsvis med inriktning att de skall kunna delta i elektronisk upphandling.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad jag har framfört om en gemensam elektronisk handelsplats. Detta innebär att riksdagen bifaller regeringens förslag i denna del och motion 1999/2000:Fi62 (c) yrkande 4.

8. Förenklad upphandling med anbudsinfordran från endast en leverantör (punkt 7) (m, kd)

av Mats Odell (kd), Gunnar Hökmark (m), Lennart Hedquist (m), Per Landgren (kd), Anna Åkerhielm (m) och Gunnar Axén (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

7. Riksdagen godkänner vad som framförs i reservation 8. Riksdagen avslår därmed regeringens förslag i denna del och bifaller motion 1999/2000:Fi59 yrkande 3.

Ställningstagande

Vi avstyrker regeringens förslag i denna del. Visserligen torde gällande praxis redan ge den möjlighet som propositionen föreslår, men vi anser att ett uttryckligt stadgande kan riskera tolkningsproblem och tas till intäkt för ett ökat bruk. Vi anser att de av EG-direktiv styrda reglerna om direktupphandling är tillräckliga. Vi avstyrker således regeringens förslag i denna del och bifaller därmed motion 1999/2000:Fi59 (kd) yrkande 3.

9. Motionsförslag till ändringar i LOU (punkt 10) (m, kd, c, fp)

av Mats Odell (kd), Gunnar Hökmark (m), Lennart Hedquist (m), Per Landgren (kd), Anna Åkerhielm (m), Lena Ek (c), Karin Pilsäter (fp) och Gunnar Axén (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 9. Därmed bifaller utskottet delvis motionerna 2000/01:Fi802 yrkandena 9 och 10, 2000/01:MJ711 yrkande 40 och 2000/01:N324 yrkande 12 samt avslår motionerna 2000/01:Fi801, 2000/01:Fi803, 2000/01:Fi805, 2000/01:Fi806, 2000/01:Fi807, 2000/01:Fi808, 2000/01:Fi809, 2000/01:Fi810, 2000/01:K399 yrkande 3, 2000/01:U511 yrkande 16 och 2000/01:MJ234 yrkande 5.

Ställningstagande

Den sammanlagda offentliga upphandlingsvolymen uppgår till ca 400 miljarder kronor per år. Det motsvarar drygt 23 % av värdet av bruttonationalprodukten, dvs. den samlade produktionen av varor och tjänster i Sverige. Vi anser därför att det är av stort samhällsekonomiskt intresse att den offentliga upphandlingen fungerar väl. En effektiv upphandling kan verksamt bidra till besparingar i de offentliga utgifterna. Vi anser också att den offentliga upphandlingen bör vara ett effektivt instrument för att påverka utbudet på marknaden så att beståndet av produkter snabbare kan anpassas till kraven på miljömässiga hänsyn.

Av en rapport från NOU angående effekter av lagen om offentlig upphandling framgår att LOU har lett till goda ekonomiska effekter i den offentliga upphandlingen. Enligt rapporten beräknas lagen ha bidragit till en nettobesparing på 3,3 miljarder kronor per år. Besparingen har kunnat ske med bibehållen kvalitet. Det finns emellertid en stor och ännu inte utnyttjad besparingspotential som enligt Nämnden för offentlig upphandling uppgår till ytterligare 15–20 miljarder kronor per år. Siffrorna belyser den samhällsekonomiska betydelsen av en effektiv offentlig upphandling liksom också vikten av att en ökande andel av den offentliga sektorns verksamhet utsätts för konkurrens.

Upphandlingskommitténs delbetänkande har remissbehandlats och regeringen har lagt fram vissa av kommitténs förslag i proposition 1999/2000:128 som behandlas i detta betänkande. Upphandlingskommittén skall i sitt fortsatta arbete bl.a. följa det arbete som bedrivs i fråga om miljökrav vid offentlig upphandling, behandla frågan om möjligheten att upphandla lokalt samt analysera möjligheterna för en upphandlande enhet att ta in s.k. antidiskrimineringsklausuler i upphandlingsavtalet. Kommittén skall också ta fram riktlinjer för det svenska arbetet med upphandlingsfrågor i EU.

Vi ser med tillfredsställelse på att ett antal frågor rörande upphandling har övervägts och är under övervägande av Upphandlingskommittén. Idéerna om affärsmässighet, konkurrens och icke-diskriminering som ligger till grund för lagstiftningen bör förverkligas. Det är ytterst angeläget att åstadkomma en skärpt lagstiftning med effektiva sanktionsmöjligheter, vidgade möjligheter att överklaga felaktiga beslut, talerätt för sammanslutningar av företagare

samt en myndighet för tillsyn över lagens efterlevnad som har erforderliga resurser, initiativrätt och befogenheter. Det är också viktigt att översynen leder fram till regelförenklingar i upphandlingar under tröskelvärdena och att man klargör hur man i upphandlingar kan underlätta för små och medelstora företag att delta. Vi anser vidare att det är angeläget att kraftansträngningar görs för att åstadkomma en bättre fungerande offentlig upphandling även i andra EU-länder. Kommittén bör också lägga fram förslag som säkerställer att besparingspotentialen utnyttjas genom en mer omfattande offentlig upphandling i stat, kommuner och landsting.

Vi anser att det är mycket angeläget att regeringen med stor kraft deltar i arbetet inom EU med upphandlingsfrågorna. Som utskottet tidigare uttalat (jfr bet. 1998/99:FiU17 s. 14 f.) är det väsentligt att det klargörs under vilka förutsättningar miljökrav får ställas vid offentlig upphandling. Vi anser att det bör vara möjligt att ställa krav på att produkter som köps in uppfyller kriterier för miljömärkning.

Beträffande små och medelstora företags deltagande i upphandlingsprocessen har kommissionen aviserat att den skall presentera ett tolkningsmeddelande. Vi vill i sammanhanget understryka vikten av att det befintliga regelverket utnyttjas fullt ut. Som exempel kan nämnas den möjlighet som LOU ger de upphandlande enheterna att, efter det att värdet av hela upphandlingen bestämts, dela upp t.ex. upphandlingen av ett projekt i mindre delar. Utskottet har tidigare uttalat att om en upphandlande enhet använder sig av den möjlighet som LOU föreskriver kan detta skapa bättre förutsättningar för företag av olika storlek att delta i upphandlingen (bet. 1997/98:FiU7 och bet. 1998/99:FiU17).

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi har framfört om ändringar i LOU. Detta innebär att riksdagen delvis bifaller motionerna 2000/01:Fi802 (m) yrkandena 9 och 10, 2000/01:MJ711 (c) yrkande 40 och 2000/01:N324 (kd) yrkande 12 samt avslår motionerna 2000/01:Fi801 (s), 2000/01:Fi803 (s), 2000/01:Fi805 (s), 2000/01:Fi806 (s), 2000/01:Fi807 (fp), 2000/01:Fi808 (s), 2000/01:Fi809 (s), 2000/01:Fi810 (s), 2000/01:K399 (mp) yrkande 3, 2000/01:U511 (mp) yrkande 16 och 2000/01:MJ234 (v) yrkande 5.

10. Verksamhet i offentlig egenregi och obligatorisk upphandling (punkt 11) (m)

av Gunnar Hökmark, Lennart Hedquist, Anna Åkerhielm och Gunnar Axén (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 10. Riksdagen bifaller därmed helt motion 2000/01:Fi802 yrkan-

dena 1, 2, 4 och 5 och delvis motionerna 2000/01:K344 yrkandena 4, 7 och 8 samt 2000/01:N381 yrkande 12.

Ställningstagande

Vi anser att LOU bör kompletteras så att det införs ett krav på att all verksamhet där förutsättningar finns skall upphandlas i konkurrens. I praktiken innebär detta att all verksamhet som inte är myndighetsutövning eller finansieras via olika sorters pengasystem skall upphandlas i konkurrens. LOU bör också kompletteras med ett krav på att affärsmässighet skall gälla vid avbrytande av upphandling. För tiden intill dess att all verksamhet konkurrensupphandlas anser vi att en lagstadgad utmaningsrätt bör gälla. Den skall innehålla en skyldighet för kommuner att upphandla varje verksamhet, förutom myndighetsutövning, i konkurrens när en företagare så begär. Det finns många exempel på hur kommuner gynnar den egna verksamheten genom skattesubventionering och underprissättning. Vi anser därför att en lag om konkurrensneutralitet vid offentlig prissättning bör införas med krav på att offentlig näringsverksamhet skall redovisas skild från annan verksamhet. Vi föreslår vidare att det i LOU skall införas en regel som gör offentlig näringsverksamhet olaglig om den inte beslutas formellt av staten, kommuner eller landsting.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi har framfört om upphandling i konkurrens. Detta innebär att riksdagen helt bifaller motionerna 2000/01:Fi802 (m) yrkandena 1, 2, 4 och 5 och delvis bifaller motionerna 2000/01:K344 (m) yrkandena 4, 7 och 8 samt 2000/01:N381 (m) yrkande 12.

11. Verksamhet i offentlig egenregi och obligatorisk upphandling (punkt 11) (kd, fp)

av Mats Odell (kd), Per Landgren (kd) och Karin Pilsäter (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 11. Därmed bifaller riksdagen helt motion 2000/01:N381 och delvis motionerna 2000/01:Fi802 yrkandena 1, 2, 4 och 5 samt 2000/01:K344 yrkandena 4, 7 och 8.

Ställningstagande

Vi anser att kravet på konkurrensneutralitet vid offentlig prissättning bör skärpas genom en lag som stadgar att offentlig näringsverksamhet skall redovisas skild från annan verksamhet och att priset skall baseras på en självkostnadskalkyl på likvärdig grund som enskilda företag. Vi anser att LOU bör kompletteras med en regel om att all offentlig näringsverksamhet måste grundas på formella beslut av stat, kommun eller landsting.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi har framfört om offentlig näringsverksamhet. Detta innebär att riksdagen helt bifaller motion 2000/01:N381 (m, kd, c, fp) och delvis bifaller motionerna 2000/01:Fi802 (m) yrkandena 1, 2, 4 och 5 samt 2000/01:K344 (m) yrkandena 4, 7 och 8.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

I proposition 1999/2000:128 föreslås att riksdagen skall anta regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1992:1528) om offentlig upphandling.

Följdmotioner

1999/2000:Fi58 av Gunnar Hökmark m.fl. (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Nämnden för offentlig upphandling och Konkurrensverket slås samman till ett nytt verk – Konkurrens- och upphandlingsverket.

1999/2000:Fi59 av Per Landgren m.fl. (kd) vari yrkas

1. att riksdagen begär att regeringen skyndsamt återkommer med en lösning av den framtida organisationen och uppgifterna för statlig tillsyn över offentlig upphandling,
2. att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförts om urvalsupphandling,
3. att riksdagen avslår regeringens förslag till förenklad upphandling med anbudsinfordran från endast en leverantör.

1999/2000:Fi60 av Karin Pilsäter m.fl. (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett förslag om en ny organisation av tillsynen över den offentliga upphandlingen.

1999/2000:Fi61 av Matz Hammarström (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att samla tillsynen av den offentliga upphandlingen i en ny myndighet,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att stryka formuleringen Regler bör finnas i samma omfattning som i dag i propositionens kapitel 4.2.

1999/2000:Fi62 av Rolf Kenneryd m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att avslå proposition 1999/2000:128 och begär att regeringen återkommer med ett helhetsförslag där Upphandlingskommitténs slutbetänkande kan beaktas,
2. att riksdagen beslutar att ge Upphandlingskommittén i uppdrag att i sitt fortsatta arbete närmare utreda möjligheterna att upphandling under tröskelvärdena regleras i särskild ordning,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om mål för elektronisk upphandling.

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om gemensam elektronisk handelsplats för all offentlig upphandling samt elektronisk handel i små företag.

Motioner från allmänna motionstiden år 2000

2000/01:Fi801 av Eva Arvidsson och Carina Moberg (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om behovet av förstärkt kompetens vid upphandling i stat, kommun och landsting.

2000/01:Fi802 av Gunnar Hökmark m.fl. (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av LOU så att det införs ett krav på konkurrensupphandling av all offentlig verksamhet exklusive myndighetsutövning i enlighet med vad som anförts i motionen.

2. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av LOU så att det införs en utmaningsrätt för företag i enlighet med vad som anförts i motionen.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om åtgärder för ökad konkurrens inom vissa samhällssektorer.

4. Riksdagen begär att regeringen lägger fram lagförslag om förbud mot offentlig näringsverksamhet i enlighet med vad som anförts i motionen.

5. Riksdagen begär att regeringen lägger fram lagförslag med regler om konkurrensneutralitet i enlighet med vad som anförts i motionen.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att slå ihop Nämnden för offentlig upphandling och Konkurrensverket till en gemensam myndighet, Konkurrens- och upphandlingsverket.

7. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av LOU så att marknadsskadeavgift införs som en sanktionsmöjlighet i enlighet med vad som anförts i motionen.

8. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av LOU så att det införs talerätt för branschorganisationer i enlighet med vad som anförts i motionen.

9. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av LOU så att skadeståndsmöjligheterna förbättras i enlighet med vad som anförts i motionen.

10. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av LOU så att preskriptionstiden förlängs till två år i enlighet med vad som anförts i motionen.

2000/01:Fi803 av Agneta Ringman (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ekologiskt hållbar upphandling.

2000/01:Fi804 av Inga Berggren m.fl. (m, kd, c, fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att lägga fram förslag som stärker tillsynen över den offentliga upphandlingen.

2000/01:Fi805 av Carina Hägg (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att påtala att arbetsmiljölagen skall beaktas vid upphandling av verksamheter.

2000/01:Fi806 av Carina Hägg och Berndt Ekholm (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ta hänsyn till att barnarbete inte använts vid upphandling inom kommuner, landsting eller staten.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att näringslivet beaktar risken för barnarbete vid upphandling.

2000/01:Fi807 av Harald Nordlund (fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kommunal upphandling och Agenda 21.

2000/01:Fi808 av Anders Ygeman (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av översyn och förändringar i lagen om offentlig upphandling.

2000/01:Fi809 av Eva Arvidsson och Yilmaz Kerimo (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om antidiskriminerings- och mångfaldsklausuler i upphandlingsavtal.

2000/01:Fi810 av Ann-Kristine Johansson m.fl. (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att uppmärksamma de småskaliga verksamheternas problem vid upphandling och konkurrensutsättning av offentlig verksamhet.

2000/01:K344 av Per Westerberg m.fl. (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om ändringar i LOU.

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om en lag om konkurrensneutralitet.

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om en lagstadgad utmaningsrätt.

2000/01:K399 av Per Lager m.fl. (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om införande av MR-klausuler vid offentliga upphandlingar (avsnitt 3.2).

2000/01:U511 av Yvonne Ruwaida m.fl. (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att en prioriterad fråga för Sverige skall vara att verka för att EU:s upphandlingsregler ändras så att lokal upphandling kan ske utan inskränkningar.

2000/01:MJ234 av Karin Svensson Smith m.fl. (v) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

5. Riksdagen begär att regeringen verkar för att krav på miljöhänsyn och närproduktion ställs på produkter vid offentlig upphandling.

2000/01:MJ711 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

40. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör vara pådrivande inom EU för att förändra upphandlingsdirektiven så att det blir möjligt att ställa offensiva miljökrav.

2000/01:N324 av Alf Svensson m.fl. (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

12. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändringar i lagen om offentlig upphandling i syfte att förverkliga principerna om affärs-mässighet, konkurrens och icke-diskriminering.

2000/01:N381 av Per Westerberg m.fl. (m, kd, c, fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skärpta krav på konkurrensneutralitet för att undvika snedvriden konkurrens.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1528) om offentlig upphandling

